

Bedrägeri, illusion och realitet i fredsfrågan

För några dagar sedan publicerades ett uttalande för fred, undertecknat av ett hundratal personer, som med större eller mindre rätt presenterade sig som kulturarbetare. Uttalandets ordalydelse var ytterligt allmän och oklar: för att vinna så många som möjligt har man velat vara så vag som möjligt. Så mycket framgick dock av texten som att man vände sig mot samverkan mellan och med väststaterna och rent av ville antyda att de som verkade för en dylik samverkan i realiteten bedrev krigspropaganda. Mot östblocket och de svenska kommunisternas solidaritet med den ryska regimen sades däremot inte ett kritiskt ord.

Att en rad kommunister och halvkommunisterna hör till uttalandets undertecknare är alltså helt i sin ordning. Dessa personer, som sympatiserat med Rysslands anfall mot Finland 1939 och som i Rysslands erövring av randstaterna från Estland och Lettland i norr till Rumänien och Bulgarien i söder sett frihetens och demokratiens segertåg, betraktar helt naturligt varje försök att organisera motstånd mot den kommunistiska expansionen som en reaktionär företeelse. Deras eländiga uppgift är att så långt som möjligt bereda vägen för tyranniet i öster genom att nedslå försvarsviljan hos andra folk. De är hantlangare i än högre grad än herr Böök och Hedin var det då de under nazismens glansperiod betygade Hitlers fredliga avsikter och det orimliga i tanken på en kollektiv organisation för att hejda det nya Tyskland — för att några år senare prisa även den Hitler som tycktes gå mot världsherravälde genom framgångsrika anfall mot Polen, Danmark, Norge, Belgien, Holland och Frankrike. Det gäller för dessa personer att förkunna fredstanken för de hotade; den som hotar prisas som fredens sanna värn.

Men vid sidan av dessa tyranniets tjänare och en del helt ointressanta personer, som endast genom att skriva på uttalandet kan förvärva rangen av kulturarbetare, finns bland undertecknarna många vilkas verksamhet är värd uppskattning och som utan varje tvivel är ärliga demokrater. Att förstå deras hållning är svårare. Även i detta fall är det emellertid nyttigt att erinra sig stämningar och uttalanden för 10 à 12 år sedan. Hur många hederliga demokrater lyckades då inte blunda för skräckregimen i söder, ersätta praktiskt arbete för fred med allmänna deklamationer om fredens värde — vilka ej nådde dem som verkligen behövde lyssna —, finna frid i allmänt tal om samförstånd mellan nazismen med dess förföljelser och koncentrationsläger och de fria staterna i norr och väster. Freden är ett så överväldigande värde att många människor är redo att i dess tjänst avskrika bruket av sitt förnuft — med konsekvensen att de genom sin förkunsel skadar den sak de vill främja. I detta förhållande finner kommunisterna nu, liksom nazisterna förr, en god utgångspunkt för sin strävan; deras medlöpare blir tyranniets oskyldiga lockfåglar.

Och dock blir man varje gång överraskad. Tror dessa demokrater att fredens värde inte står klart för svenskarna, att någon i detta land utan skräck tänker på möjligheten av ett nytt krig? Förstår de inte att diskussionen om vårt försvar och vår utrikespolitik alltigenom utgår från önskan att trygga freden — med ett förbehåll som även de lär erkänna, nämligen att vår frihet är viktigare än freden? Anser de verkligen Atlantpaktens vara en fara för freden, ett utslag av mer eller mindre medveten krigsvilja? De stämplar i så fall demokraterna i så gott som hela världen — i USA, England, Norge, Danmark —

som krigshetsare. Och de vänder sig inte blott mot dem som vill att Sverige skall sluta sig till den nya organisationen, utan också mot de förkämpar för svensk isolationism som i denna organisation ser ett värn både för freden och vår egen trygghet.

Att i en tid av utrikespolitisk spänning slå sig till ro med förklaringen att fred är bra, det är en flykt från verkligheten. Det är samma taktik som de reaktionära sedan århundraden har begagnat i striden mot krav på reformer och förbättringar: det gäller, har de sagt, att ändra människorna (ett arbete på lång sikt), inte att ändra lagar och samhälls-

former. Det är ett billigt sätt att sluta fred med sitt samvete — varmed inte bestrids att det ofta varit och är ärligt.

De grupper som verkar för fredens organisering med nya medel har inte tagit sin uppgift så lätt. Senast framgår detta av den redogörelse för "fredskongressen" i Paris — med dess vidriga blandning av fredsklarationer och rysk nationalism — som konstnären Bo Beskow, representant för världsfederationsrörelsen, givit i tidskriften *Freden*. Man låter inte avspisa sig med fraser om fredens välsignelse. Man arbetar inom denna rörelse, kommen från och starkast företrädd i USA, allvarligt och ambitiöst på att förbereda en universell fredsorganisation.

Även denna linje måste dock betecknas som illusorisk. En världsstyrelse och ett världsparlament, detta mål är gemensamt för alla fredsvänner. Men i dagens läge innebär den totala inriktningen på propaganda för detta mål att man låter det bästa bli det godas fiende, att man försvagar utsikten att nå det möjliga genom att verka för det omöjliga. Ty vi vet alla att Ryssland inte går med på en sådan federation. Ryssland stannar i Förenta nationerna blott om det får behålla veto-rätten, dvs. om det fortfarande kan göra organisationen maktlös. Den nya beteckningen världsfederation kan inte hjälpa oss ut ur detta dilemma. Denna form av fredsarbete innebär därför, som den amerikanske religionsforskaren och historikern Niebuhr nyss anmärkt i *Foreign Affairs*, "en flykt till det ouppnåeliga illusoriska säkerhet". Det finns, skriver han, "intet politiskt program som i vårt läge kan erbjuda oss fullständig säkerhet mot vare sig krig eller tyranni".

Det mått av trygghet som för närvarande är tänkbart representeras av Västerås politiska organisering. Denna innebär på kort sikt att ett angrepp från öster blir osannolikt, på lång sikt ger den oss förhoppningar om en stabilitet ur vilken en universell rätts- och fredsordning kan framgå.